

Op de vlucht voor de Hunnen.

Rust, orde en welvaart heerschten in de Italiaansche stad Aquileja. Men had gehoord van den geduchten Attila, en vreemdelingen, die uit het Oosten kwamen, hingen een ontzaglijk relaas op van de vreeselijke Hunnen en hun koning, dien zij met bevende lippen den geeseld Gods noemden.

Uit het geheimzinnige midden van Azië gekomen, was dit strijdbare nomadenvolk op kleine, taaië paarden met lossen teugel naar het Westen, naar Europa gesnel.

Zij waren onweerstaanbaar als de orkaan in den herfst, die het geboomte breekt. Zij joegen de volken op, om derzelve plaats in te nemen; alles, wat weerstand bood, werd onbarmhartig verpletterd; gehuchten en steden, hutten en paleizen gingen in vlammen op. En waar het Hunnenpaard zijn hoeven zette, groeide geen gras meer.

Echte Mongolen waren deze Hunnen; en Attila was de ware type van een Hun. Geweldig was hij naar lichaam en geest. Forsch en breed waren zijn schouders; de oogen lagen diep in hun kassen; zijn gelaatskleur was donker; hij had een platten neus en dunnen baard, maar op dit terugstootend gelaat weerspiegelde zich een ontembare geniale geest.

Hij heerschte onbepaald over zijn volk, en zijn scepter strekte zich uit over bijna geheel Noord- en Midden-Europa, en tot in het hart van Azië.

De gezanten van het West-Romeinsche rijk, die de residentie van den Hunnenkoning hadden bezocht, vertelden, de stad Aquileja passeerend, daar wonderbare dingen, die als een vreemd sprookje klonken.

De machtigste heerscher der wereld had deze gezanten ontvangen in een houten huis, van één verdieping, te midden van een schier eindeloos dorp van enkel houten woningen, ginds in de gezegende vlakten tusschen Theiss en Donau.

De legerhoofden der Hunnen droegen bonte en rijk versierde kleederen; zelfs waren hun schoenen met goud en edelgesteenten bezet, en hun tafels schitterden door den glans van goud en zilver, door een overstelping van prachtige vazen, schotels en bekers, medegebracht van de rooftochten der beide laatste jaren, *) toen Griekenland tot aan de Thermopylae werd verwoest, en de vuurgloed van zeventig volkrijke steden het spoor der Hunnen wees.

„Doch bij Koning Attila werd die overdaad van goud en glans niet gevonden. Hij kleedde zijn vrouwen in zijde en fluweel, terwijl hij het eenvoudige leeren wambuis droeg; hij overlaadde zijn veldheeren met gouden pracht, terwijl hij zelf een houten stoel voor lief nam; en den kristallen beker van zijn tafel stootend, vergenoegde hij zich met een houten nap, waaruit hij den edelsten wijn dronk.

In 451 bereikten geruchten de stad Aquileja, dat een buitengewone bedrijvigheid was waar te nemen in het houten reuzendorp der Hunnen, en nadere berichten bevestigden, dat Attila aan de spits van 500.000 soldaten, uit Hunnen, Slaven, Sarmaten en Germanen saamgesteld, naar het Westen optrok.

Noord-Frankrijk werd te vuur en te zwaard verwoest, maar de vesting Orleans bood manhaftigen tegenstand.

De inwoners verootmoedigden zich voor God, riepen Hem om bijstand aan, en terwijl de pijl der Hunnen en de nog gevaarlijker hongersnood de rijen der dappere verdedigers begonnen te dunnen, riepen de wachters op den hoogen uitkijktoren op zekeren morgen met opgewonden gebaren, dat zij in de verte stofwolken zagen oprijzen.

Die stofwolken betekenden hulp en redding; het West-Romeinsche leger, aangevoerd door Aëtius, den laatsten grooten veldheer van het Westersch-Romeinsche rijk, en de West-Gothen waren in ijlmarschen opgebroken tot ontzet van de stad.

*) 446 en 447 na Chr.

In ademlooze spanning wachtte men in Italië den uitslag dezer worsteling, en op de historisch geworden Catalaunische velden bij Châlons aan de Marne werd de bloedige kamp om de wereld-heerschappij uitgevochten.

Van den vroegen morgen tot diep in den nacht woedde de strijd; een beek, die het slagveld doorsneed, zwol aan tot een stroom van bloed; Theoderik, de koning der West-Gothen, vond hier den heldendood, en de West-Gothen hieven zijn zoon, den heldenmoedigen Thorismund, op hun bebloede schilden, hem op het slagveld tot hun koning uitroepend.

Volgens sommige geschiedschrijvers zijn hier 162.000, volgens anderen 300.000 man gebleven; in elk geval waren de verliezen aan beide zijden ongehoord.

Doch de evenaar der zegepraal was doorgeslagen naar de zijde van Aëtius, en hadden staatkundige berekeningen dit anders zoo heldere oog niet beneveld, dan zouden de Christenen de vrucht van de bloedige worsteling hebben geplukt.

Helaas, Aëtius zond de West-Gothen naar huis, en slechts één jaar later trok Attila, van zijn zware verliezen hersteld, de Alpen over, om de bloeiende landouwen van Noord-Italië met zijn ruitertij te overstroomden.

Aquileja beefde — als een ijzeren dorschwagen naderde het Hunnenleger.

Maar Aquileja dacht aan de dapperheid der burgers van Orleans; de muren werden geducht versterkt, en men bereidde zich voor tot een strijd op leven en dood.

* * *

Ziet ge op de plaat die arme vluchtelingen?

Dát is er overgeschoten van Aquileja's bevolking; eenige weerlooze menschen, weggevlucht in een Italiaansche spelonk van Adullam, in duldeloozen angst, dat de Hunnenruiters hen zullen ontdekken.

Dapper werd de vesting verdedigd; wonderen van heldenmoed werden verricht. Doch Attila, die begrepen had, dat hij de stad niet in den rug van het leger kon laten liggen, had gezworen, dat hij haar overmeesteren zou, en toen hij op zekeren dag opmerkte, dat eenige ooevaars met haar jongen de stad ontvloden, riep hij met vlammende geestdrift zijn leger toe: „Ziedaar het teeken, dat Aquileja vallen moet — zelfs de ooevaars verlaten een plaats, die ten ondergang gewijd is!”

Dat woord besliste; de Hunnen waren niet meer te keeren; en door de gemaakte bressen stroomde het vijandelijk leger als een sombere doodelijke vloed de vesting binnen.

Dat stad werd zoo goed als geheel uitgemoord; strijdend vielen de mannen; de vrouwen en kinderen werden in de vlammen geworpen, die oplaaiden uit de prachtige gebouwen. De muur werd geslecht, en zóó vreeselijk was het vernielingswerk, dat men na den aftocht der Hunnen nauwelijks meer dan eenig spoor kon ontdekken, waar eenmaal de bloeiende stad Aquileja had gestaan.

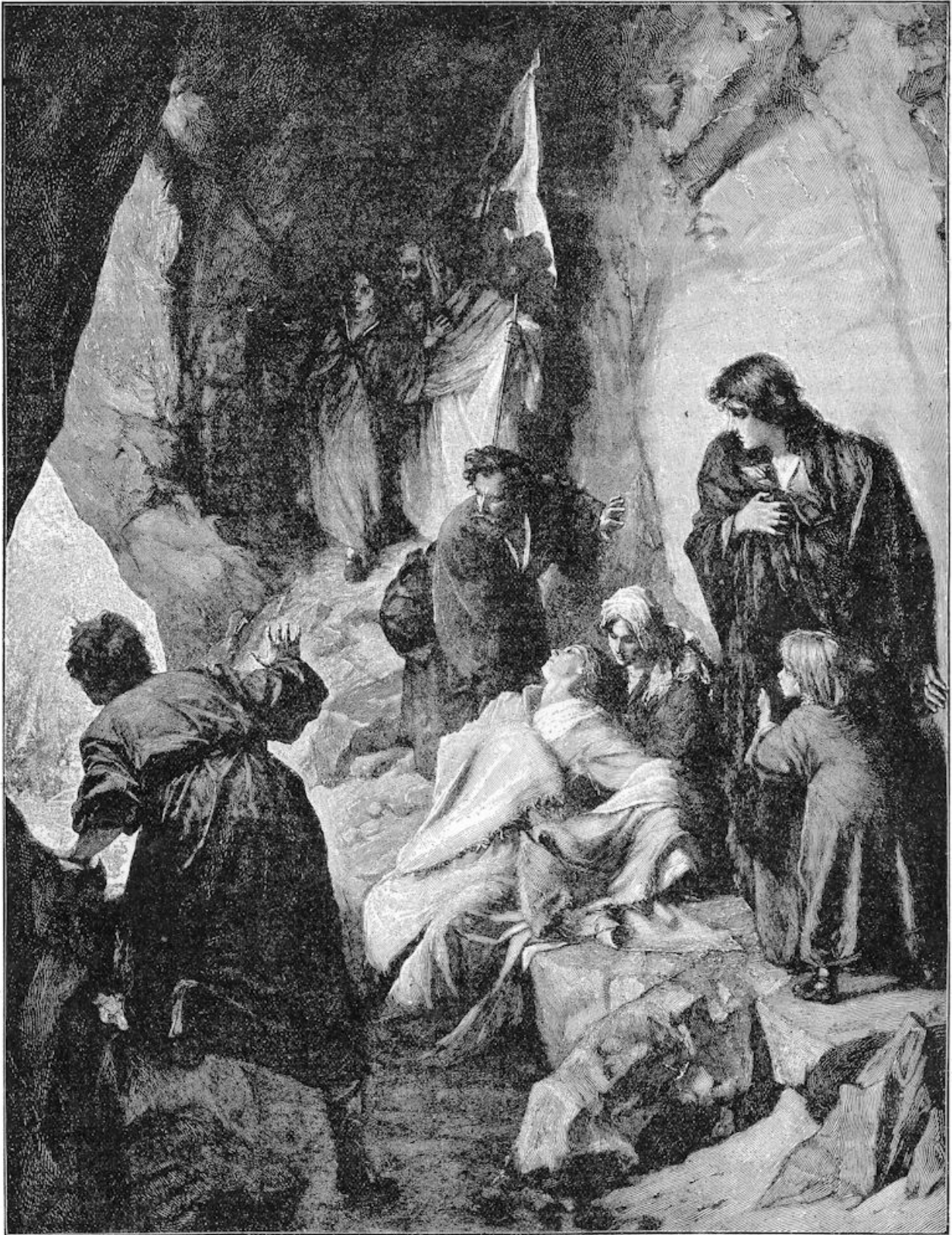
Als een ontzaglijke vuurbrand trok het leger naar het Zuiden; angst en ontzetting greep de bewoners aan; waarlijk — Koning Attila was een geeseld Gods, die een lichtzinnige Christenheid vermaande tot inkeer en bekeering!

Alle wegen waren bedekt met vluchtelingen, en achter hen flikkerde het grimmige Hunnenzwaard; velen namen, nauwelijks iets meer dan het naakte leven reddend, de wijk achter de lagunen der Adriatische zee, den grondslag leggend voor de in de geschiedenis zoo vermaard geworden lagunenstad Venetië.

* * *

Daar staat geschreven, dat er een oogenblik is in Gods toorn, en een eeuwigheid in Zijne goedertierenheid. Hij kastijdt, om in het rechte spoor te leiden; Hij verwekte den heidenschen, bijgeloovigen Attila, om de Romeinsche christenheid te tuchtigen, doch die onoverwinnelijke Hunnenkoning, voor wiens stem de volkeren sidderden, was slechts een instrument in Zijne hand, dat Hij hanteerde en neerlegde, naar Zijn soeverein welbehagen.

In het jaar 452 werd Aquileja met de aarde gelijk ge-

maakt; de gezanten van de stad Rome wierpen zich voor den overwinnaar in het stof, om een vernederenden vrede af te smeeken, en slechts één jaar later, op het hoogtepunt van zijn macht, werd Attila door de onzichtbare hand des Heeren neergestooten in het rijk der dooden.

De duistere bijzonderheden, waaronder de Koning stierf, zijn nooit opgehelderd; in een gouden kist werd zijn lijk tentoongesteld, en het geweldige rijk, dat door zijn krijgskundig genie, zijn onwankelbare geestkracht en zijn gloeiende roemzucht was bijeengehouden, ging uiteen als het dwarrelend gebladerte in den herfst.

Geheimzinnig was de komst der Hunnen geweest, en even geheimzinnig verdwenen zij. Gelijk zij gekomen waren, niemand wist vanwaar — zoo gingen zij, en niemand wist waarheen.

Het spoor van hun grooten koning is geheel verloren; hij rust in een onbekend graf — daar ergens in de eene of andere wildernis van het Oosten. Zoo is ook het spoor der Hunnen verloren gegaan. Maar zij hadden hun bijzondere zending in de wereldgeschiedenis vervuld, en den stoot gegeven tot die groote opschuiving der volken, die als de groote volksverhuizing in de wereldgeschiedenis geboekt staat.

L. P.

DE SPREKENDE STEENEN.

I.

„De tijden van het verleden,” zegt Goethe in Faust, „zijn ons een boek met zeven zegelen.”

Is dit woord in 't algemeen waar, inzonderheid en soms pijnlijk is en wordt die waarheid gevoeld in betrekking tot de landen van het Oosten, „de Bijbellanden,” gelijk de Engelschen ze noemen, Babel, Assyrië, Kanaän, Egypte, e. a.

Deze landen toch hebben niet alleen een veel langer geschiedenis, een veel hooger oudheid dan de Westersche, maar ook staat die geschiedenis rechtstreeks of zijdelings in verband met de hoogste belangen der menschheid. De Godsopenbaring, welke wij in den Bijbel bezitten, is vandaar oorspronkelijk, brengt ons voortdurend met de landen en volken van 't Oosten in aanraking, en wordt op vele punten beter verstaan, naarmate men het Oosten, zijn geschiedenis en oude toestanden beter kent. Daar is de wieg des menschedoms. Van Babel aan den Euphraat zijn de volken uitgegaan om de aarde te vervullen. Kunsten en wetenschappen zijn onder de volken van dat Oosten het eerst beoefend en tot zekere volkomenheid gebracht. Elke wereldgodsdienst, ware of valsche, vindt in dat Oosten of in zijn achterland zijn oorsprong.

Alleszins begrijpelijk dus, dat eeuwenlang is getracht in de duisternis van het aloude Oosten licht te ontsteken. In de duisternis, zeggen we. Want de volken, die er oudtijds woonden en de wereld beheerschten, zijn lang vergaan. Hun plaats kent hen niet meer. Israël is uit zijn land verdreven. De huidige volken van het Oosten, de beheerschers, zijn vreemdelingen, en de lieden, die het schaars bevolkte land bewonen, hebben voor de beschaving, noch voor den gang der geschiedenis, dusver eenige be teekenis. Heel het gelaat des lands is veranderd. De reusachtige wereldsteden, als Ninevé en Babylon, zijn tot puin geworden of onder puin begraven, de kanalen verdroogd. Voor Palestina geldt nog ten deele het Oostersch spreekwoord: Waar de Turk zijn voet zet, verderft het land voor honderd jaar. Oud-Egypte was eeuwenlang een geheimzinnig raadsel voor heel de wereld.

De groote moeilijkheid om dit raadsel op te lossen ontstond hieruit, dat men geen geschriften of berichten bezat, afkomstig van de verdwenen volken zelf, en daarbij, het land, als gezegd, was geheel van voorkomen veranderd, terwijl het doen van nasporingen oudtijds op bijna onoverkomelijke bezwaren stuitte. Wel bezat men over Egypte, Babel, enz. berichten van schrijvers uit de oudheid, maar dat waren Westerlingen, Grieken b.v., die het ook veelal bij over-

levering hadden. Al zijn hun mededeelingen ook later op menig punt juist gebleken, ze waren in elk geval hoogst onvolledig. Over de geschiedenis verspreidden ze weinig betrouwbaar licht. Zoo bleef veel, heel veel duister. Wel had men in den Bijbel een geheel betrouwbaar, onwaardeerbare bron van kennis, maar de Bijbel is geen leerboek voor oudheidkunde en algemeene geschiedenis. Hij roept deze slechts aan, in zoover ze dienstbaar zijn tot zijn doel, Godsopenbaring te wezen.

Zoo bleef dan het verleden van het Oosten voor de latere wereld een gesloten boek tot de negentiende eeuw toe.

Het eerst kwam hierin verandering door de ontdekkingen van den geleerde Champollion, welke Napoleon op zijn tocht naar Egypte vergezeld. (Men denke slechts aan den steen van Rosette en de ontcijfering der hieroglyphen.) In de eerste helft der negentiende eeuw volgden de opgravingen en vondsen, door den Franschman Botta en den Engelschman Layard, in de landen van Euphraat en Tigris gedaan, waarbij, om zoo te spreken, heel het oude Ninevé weer aan het licht kwam, o.a. de zoogenaamde bibliotheek van Assurbanipal. De ontdekkingen, door genoemde en andere Europeërs gedaan, leidden o.a. in het buitenland tot de stichting van vereenigingen, die zich bepaald het onderzoek van het Oosten ten doel stellen. Bekend is het Britsche genootschap tot onderzoek van Palestina, dat voor eenige jaren een reis naar het Heilige land liet doen, die voor de aardrijkskundige kennis van hoog gewicht is. Daarbij werd in den loop der negentiende eeuw de gemeenschap met het Oosten steeds meer vergemakkelijkt, zoodat het nu reeds van hieruit in een week bereikbaar is, waarvoor vroeger wel eens een jaar noodig was. Ook is het thans met de gelegenheid tot onderzoeken en de veiligheid daarbij oneindig beter dan vroeger.

Met begrijpelijke belangstelling nam heel de beschaafde wereld kennis van het ontdekte en gevondene, welk laatste ten deele de Europeesche museums ging vullen. Te Londen, Parijs, Berlijn, en ten onzent te Leiden, kan men zien, wat aan het licht is gebracht: zuilen, obeliskken, mummien, reusachtige beeldhouwwerken, beschreven cylinders, doorkisten, lijkbussen, wapenen, huisraad, gesneden steenen, sieraden, enz. Vooral merkwaardig zijn de gebakken tafeltjes van klei, bedekt met teekeningen en wigvormig schrift, waaruit men de toestanden en de geschiedenis van het oude Oosten leeren kennen, gelijk uit de papyrusbladen die van Egypte.

Vooral in de Christelijke wereld maakten de gedane ontdekkingen diepen indruk. En terwijl het ontdekkingswerk steeds wordt voortgezet, blijft bij velen, die gelooven, de levendige belangstelling bestaan, welke de ontraadseling van het Oosten ten volle verdient. Geen wonder trouwens. Want wat geschied is in het Oosten, en nog geschied door de wakkere onderzoekers, werpt soms een geheel nieuw en verrassend licht op de gebeurtenissen, in de Schrift vermeld, doet ons de toestanden beter begrijpen, de woorden veel beter verstaan. Daarbij is hetgeen dusver ontdekt werd, in de meeste gevallen en soms op verrassende wijze gebleken te staven en te bevestigen hetgeen de Schrift ons mededeelt, en door het ongelooft voor verdrinking wordt uitgekreten. Niet dat wij de Schrift aanvaarden op het gezag der oudheid, maar toch bevestigt deze ons wat wij eenmaal als waarheid erkend hebben.

En in Engeland en in Duitschland bestaan thans vereenigingen, die het Heilige land laten onderzoeken. Dit gaat met veel moeite en groote kosten gepaard, doch loont ook rijkelijk. Wie hun werk wil begrijpen, houde echter wel het volgende in 't oog:

De Kanaänietische bevolking, die door Jozua in Kanaän werd gevonden, was niet de oudste, maar had deze eeuwen vroeger ten onder gebracht of uitgeroeid, zoodat slechts enkelen, bijv. de Enakieten, overbleven. Op hun beurt werden de Kanaänieten overwonnen door de Israëlieten. (1450 j. v. Chr.) Deze laatsten bewoonden onder allerlei wisselingen voortaan het land tot 70 na Christus. Daarmee houdt de geschiedenis van Oud-Palestina op. De wisseling